

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 22 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Zofia Lehmann

Protokolant:Starszy sekretarz sądowy Elżbieta Witaszczyk

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2017 r. w Poznaniu na rozprawie sprawy z powództwa

A. P., zam. ul. (...), (...)-(...) S.

E. P. (1), zam. ul. (...), (...)-(...) S.

G. C., zam. ul. (...), (...)-(...) S.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W., ul. (...), (...)-(...) W.

- odszkodowania z tytułu wypadków komunikacyjnych, z wyłączeniem spraw o symbolu 325, 0140c i 014 pz

I. Zasądza od pozwanego:

1. na rzecz powódki A. P. kwotę 70.000,-zł z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia związanego ze śmiercią E. P. (2);
2. na rzecz powódki A. P. kwotę 70.000,-zł z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia związanego ze śmiercią P. P. (1);
3. na rzecz powódki E. P. (1) kwotę 20.000,-zł z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia związanego ze śmiercią E. P. (2);
4. na rzecz powódki E. P. (1) kwotę 20.000,-zł z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia związanego ze śmiercią P. P. (1);
5. na rzecz powódki G. C. kwotę 50.000,-zł z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia związanego ze śmiercią E. P. (2);
6. na rzecz powódki G. C. kwotę 50.000,-zł z ustawowymi odsetkami płatnymi od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia związanego ze śmiercią P. P. (1).

I. Kosztami niniejszego postępowania obciąża pozwanego i w związku z tym:

1. nakazuje ściągnąć od niego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 14.000,-zł z tytułu nieuiszczonej opłaty sądowej oraz kwotę 1.747,55,-zł z tytułu pozostałej części wydatków na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody z opinii biegłych.
2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2.067,20,-zł z tytułu zwrotu części wydatków poniesionych przez nich na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowodu z opinii biegłych oraz stawiennictwo świadka;
3. zasądza od pozwanego na rzecz:

- a. powódki A. P. kwotę 3.634,-zł z tytułu zwrotu poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa;
  - b. powódki E. P. (1) kwotę 2.434,-zł z tytułu zwrotu poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa;
  - c. powódki G. C. kwotę 3.634,-zł z tytułu zwrotu poniesionego przez nią kosztu jej procesowego zastępstwa;
1. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 1.303,-zł związaną ze stawiennictwem ich pełnomocnika na rozprawach przed Sądem Okręgowym w Poznaniu;
  2. kosztem procesowego zastępstwa pozwanego obciąża go we własnym zakresie.

SSO Zofia Lehmann

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 8 lipca 2015 roku wniesionym przeciwko pozwanemu (...) **S.A z siedzibą w W.**, pełnomocnik procesowy w osobie adwokata, reprezentujący powódki **A. P.**, **E. P. (1)**, **G. C.** wniósł o:

- 1) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki **A. P.** kwoty **140.000,- zł** wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty,
- 2) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki **A. P.** zwrotu kosztów tego procesu - według norm przepisanych, w tym opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie **34,- zł** oraz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości **7.200,- zł**,
- 3) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki **E. P. (1)** kwoty **40.000,- zł** wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty,
- 4) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki **E. P. (1)** zwrotu kosztów tego procesu - według norm przepisanych, w tym opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie **34,- zł** oraz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości **4.800,- zł**,
- 5) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki **G. C.** kwoty 100.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty,
- 6) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki **G. C.** zwrotu kosztów tego procesu - według norm przepisanych, w tym opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie **34,- zł** oraz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości **7.200,- zł**.

Uzasadniając pozew - powódki podały, że domagają się od pozwanego zasądzenia ww kwot z tytułu zadośćuczynienia z uwagi na śmierć poniesioną w wypadku samochodowym przez **E. P. (2)** oraz **P. P. (1)**, które były matką i siostrą powódki **A. P.**, synową i wnuczką powódki **E. P. (1)** oraz córką i wnuczką powódki **G. C.**. (k. 2-12 akt).

Postanowieniem z dnia 17 sierpnia 2015 roku wydanym w tej sprawie powódki zostały zwolnione od obowiązku uiszczenia opłaty sądowej od pozwu, a w pozostałej części ich wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oddalono (k. 70 - 71 akt).

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) **SA z/s w W.**, także działający przez pełnomocnika procesowego w w osobie radcy prawnego, wniósł o oddalenie powództwa powódek w całości oraz o zasądzenie od nich na jego rzecz zwrotu kosztów niniejszego postępowania, w tym kosztów jego zastępstwa procesowego - według norm przepisanych oraz opłaty sądowej od pełnomocnictwa w kwocie **17,- zł**.

Pozwany podniósł, że roszczenia ich nie zostały prawidłowo sformułowane, bowiem żądanie każdej z nich powinno odnosić się osobno do zadośćuczynienia po każdej z ww. zmarłych. Zakwestionował także ich żądania co do zasady, jak

i co do wysokości. Zakwestionował także podaną przez nie ich podstawę prawną opartą o **art. 448 k.c.** oraz wskazał, że nie wykazały one, jakie ich dobra osobiste doznały uszczerbku na skutek związanego z tym sporem wypadku z dnia 4 czerwca 2000 roku. (k. 84 - 90 akt).

Strony do chwili wydania wyroku w tej sprawie podtrzymały swoje żądania.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

E. P. (2) była matką powódki **A. P.**, córką powódki **G. C.** i synową powódki **E. P. (1)**.

Małoletnia **P. P. (1)** była siostrą powódki **A. P.** oraz wnuczką powódek **E. P. (1)** i **G. C.**.

W 2000 roku **E. P. (2)** miała 25 lat, jej córka **P. P. (1)** 7 lat.

E. P. (2) wraz z mężem **R. P.** oraz córkami **P. P. (1)** i powódką **A. P.** mieszkali razem z powódką **E. P. (1)** w miejscowości S.. Relacje między nimi układały się dobrze i nie było między nimi sporów. W czasie gdy **E. P. (2)** była w pracy powódka **E. P. (1)** opiekowała się jej córkami, zaś czas wolny spędzały razem np. pijąc wspólnie kawę.

W miejscowości tej mieszkała także matka **E. P. (2)** - powódka **G. C.**; była one żyte ze sobą; do 1994 roku mieszkaly ze sobą. Potem często się odwiedzały i dużo czasu spędzały razem. Powódka ta także często opiekowała się swoją pierworodną wnuczką **P. P. (2)**.

E. P. (2) była dobrą matką, spędzała dużo czasu z dziećmi; **P. P. (1)** była grzeczna i opiekowała się powódką **A. P.**.

W 2000 roku powódka **A. P.** była 4,5 rocznym dzieckiem; pamięta, że spędzała czas z mamą i bawiła się z siostrą, jeździły razem do babci. Powódka ta była bardzo żyta ze swoją mamą.

dowód: zeznania świadka J. K. (1) (k. 134 akt), zeznania świadka J. K. (2) (k. 108 - 109 akt), zeznania powódki G. C. (k. 134 - 135 akt), zeznania powódki E. P. (1) (k. 135 akt), zeznania powódki A. P. (k. 135 akt).

W dniu 4 czerwca 2000 roku miał miejsce wypadek samochodowy spowodowany przez **R. P.**, ojca powódki **A. P.**. W jego wyniku na miejscu zginęła jego żona **E. P. (2)** na skutek odniesienia wielonarządowych obrażeń i zachłyśnięcia się krwią; zaś ich małoletnia córka **P. P. (1)** na skutek odniesionych obrażeń głowy po przewiezieniu jej do szpitala. Samochodem prowadzonym przez niego podróżowała także jego córka powódka **A. P.**, która doznała stłuczenia czaszki, wstrząśnienia mózgu, złamania trzonu obu kości udowych powodujących chorobę zagrażającą życiu. Jechali oni na wakacje.

Powódka **A. P.** pamięta fragmenty tego wypadku, w tym krzyki. Została ona odwieziona do szpitala w miejscowości L., założono jej gips na obie nogi, dużo płakała, czuła się osamotniona. Personel szpitala zapewniał ją, że jej mama jest leczona w innej placówce, lecz zdawała ona sobie wówczas sprawę z tego, że to nieprawda. Ojciec jej **R. P.** - natomiast - był hospitalizowany w szpitalu w miejscowości J..

dowód: akt oskarżenia (k. 18-25 akt), uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego w Jaworze w sprawie II K 411/00 (k. 26-35 akt), akt zgonu P. P. (1) (k. 36 akt), zeznania świadka J. K. (1) (k. 134 akt), zeznania świadka J. K. (2) (k. 108-109 akt), zeznania powódki A. P. (k. 135 akt).

Powódka **E. P. (1)** usłyszała w radiu komunikat o wypadku drogowym. W godzinach wieczornych policja zawiadomiła ją, że zginęła w nim jej synowa **E. P. (2)** oraz wnuczka **P. P. (1)**. Nie mogła w to uwierzyć; bardzo schudła, wyglądała jak przysłowiowy cień.

Powódka **G. C.** przebywała wówczas nad jeziorem. Od powódki **E. P. (1)** dowiedziała się o powyższym - była to dla niej trauma.

Następnego dnia powódki przybyły do szpitala, nie pokazano im zwłok zmarłych.

Babcie powódki **A. P.** tj. powódki **E. P. (1)** i **G. C.** odwiedzały ją szpitalu w L. co dwa dni. Chcąc opuścić szpital wychodziły w czasie, gdy małaletnia wówczas **A.** spała.

W dzień pogrzebu, w którym uczestniczyło wiele dzieci ze szkoły, do której uczęszczała **P. P. (1)**, powódka **G. C.** brała leki uspokajające; po nim wymagała opieki lekarskiej. Później przyjmowała leki ziołowe; nie korzystała jednak z pomocy psychologicznej czy psychiatrycznej.

dowód: zeznania świadka J. K. (1) (k. 134 akt), zeznania świadka J. K. (2) (k. 108-109 akt), zeznania powódki G. C. (k. 134 - 135 akt), zeznania powódki E. P. (1) (k. 135 akt).

Po zakończeniu hospitalizacji powódką **A. P.** opiekowała się przede wszystkim babcia tj. powódka **E. P. (1)** oraz również babcia tj. powódka **G. C.**. Miała ona założony opatrunek gipsowy. Stała się zamknięta w sobie; płakała po nocach; nie korzystała jednak z pomocy psychologicznej ani psychiatrycznej; wspierali ją członkowie jej rodziny.

Po wypadku powódka **E. P. (1)** nie mogła spać, cierpiała na bezsenność. Nie korzystała z pomocy psychologicznej ani psychiatrycznej. Leczący ją zapisywali jej leki psychotropowe; ale nie chciała ich brać mając pod opieką wnuczkę tj. powódkę **A. P.**. Przez okres roku po tym zdarzeniu wypadku czuła się najgorzej; gdy patrzyła na ww. małaletnią uświadamiała sobie, że nie ma i nie będzie miała ona matki. Po śmierci **E. P. (2)** przeszła na rentę, aby móc opiekować się nią.

dowód: zeznania świadka J. K. (1) (k. 134 akt), zeznania powódki E. P. (1) (k. 135 akt), zeznania powódki A. P. (k. 135 akt).

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Jaworze w sprawie o sygnaturze akt II K 411/00 **R. P.** został uznany za winnego spowodowania powyższego wypadku.

Łączyła go wówczas umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych z pozwanym (...) **S.A z siedzibą w W.**

Bezsporne, jak również dowód: uzasadnienie wyroku (k. 26-35 akt).

Powódce **A. P.** cały czas brakuje matki; jest skryta i nerwowa. Nie pamięta kiedy dowiedziała się o jej śmierci i o śmierci jej siostry **P. P. (1)**, wiedziała o tym, ale nie chciała o tym rozmawiać. Najbardziej brakowało jej matki w okresie dojrzewania oraz w Dniach Matki. Ma dobry kontakt z babciami tj. powódkami **G. C.** i **E. P. (1)**; z ojcem oraz przyrodnim rodzeństwem, które jest w wieku 10 i 11 lat; otrzymuje od nich wsparcie.

Wspomnienia związane z opisanym wypadkiem pojawiają się u niej nadal, chociaż stara się o tym nie myśleć; nadal ma zdjęcia i pierścionki po mamie.

dowód: zeznania świadka J. K. (1) (k. 134 akt), zeznania świadka J. K. (2) (k. 108-109 akt), zeznania powódki A. P. (k. 135 akt),

Życie powódki **G. C.** po tym wypadku uległo zmianie; nie potrafiła się śmiać, ani bawić. Do dzisiaj odczuwa ona stratę córki i wnuczki, szczególnie podczas uroczystości rodzinnych oraz ich urodzin i ich imienin; codziennie odwiedza ich groby; ma ich zdjęcia powieszona na ścianie. Ma ona ma jeszcze jedną córkę, która mieszka w okolicach miejscowości Ł.. Ma troje wnucząt; utrzymuje z nimi kontakt, w tym z wnuczką tj. powódką **A. P.**.

dowód: zeznania powódki G. C. (k. 134-135 akt) .

Obecnie powódka **E. P. (1)** nadal tęskni za nimi i wspomina je. Do tej pory ma kłopoty ze snem i wraca pamięcią do tych wydarzeń. Ma ona córkę i syna; dwoje wnuków od córki i prawnuka; mieszkają blisko niej. Stanowią oni dla niej wsparcie; Nadal zamieszkuje z wnuczką tj. powódką **A. P.**. Często odwiedza cmentarz.

dowód: zeznania świadka J. K. (1) (k. 134 akt), zeznania świadka J. K. (2) (k. 108-109 akt), zeznania powódki E. P. (1) (k. 135 akt).

W dniu 2 kwietnia 2015 roku powódki zgłosiły szkodę pozwanemu.

dowód: pisma ze zgłoszeniem szkody (k. 38-45 akt).

W toku postępowania likwidacyjnego wypłacił on powódce **G. C.** kwotę **7.000,- zł** z tytułu odszkodowania za śmierć córki **E. P. (2)**.

Wypłacił także powódkom **E. P. (1)** i **G. C.** po **5.000,- zł** z tytułu odszkodowania za śmierć ich wnuczki **P. P. (1)**.

Pozwany wypłacił też na rzecz powódki **A. P.** odszkodowanie w wysokości **30.000,- zł** za śmierć jej matki **E. P. (2)** oraz jej siostry **P. P. (1)**.

Pozwany odmówił – natomiast - powódkom wypłaty zadośćuczynienia z tego tytułu.

dowód: pisma pozwanego (k. 47 - 54 akt).

Powódka **A. P.** była badana przez biegłego sądowego z dziedziny psychologii **W. G. (1)** celem ustalenia doznanych przez nią psychologicznych skutków uczestnictwa i potem w zdarzeniu z dnia 4 czerwca 2000 roku.

Wykonane przez niego cyt. badania wskazały na występowanie u niej j przewlekłego zespołu stresu pourazowego odroczonego - z utrwalonymi zmianami osobowości w postaci objawów lękowych. Treść przeżyć ujawnianych przez nią oraz ich analiza wskazały jednoznacznie na związek jej stanu psychicznego ze śmiercią matki ww. Zaburzenia oraz ich objawy stwierdzone u niej skutkowały i nadal skutkują wyraźnym pogorszeniem jej funkcjonowania w relacjach rodzinnych i relacjach społecznych. Więzy, które łączyły ją z matką **E. P. (2)** oraz siostrą **P. P. (1)** były bardzo silne oraz dawały jej poczucie szczęścia, satysfakcji i bezpieczeństwa życiowego. Ich śmierć była ogromnym szokiem i traumą dla całej jej rodziny; ich brak w jej życiu był i jest stale odczuwalny; nikt i nic nie zastąpi jej na zawsze zerwanych z nimi więzi rodzinnych. Więzy ta jest podstawą kształtowania się osobowości oraz tożsamości każdego człowieka – i to na wszystkich etapach życia. Powrót do poprzedniego poziomu jej funkcjonowania psychologicznego jest właściwie niemożliwy; możliwe jest jedynie pewne wyciszenie tych objawów poprzez jej partycypację w psychoterapii.

dowód: opinia biegłego W. G. (2) (k. 161 - 162 akt), pismo biegłego z dnia 7 sierpnia 2016 roku (k. 188 - 189 akt).

Powódka **G. C.** była badana przez ww. biegłego sądowego z dziedziny psychologii - celem ustalenia psychologicznych skutków zdarzenia z dnia 4 czerwca 2000 roku doznanych przez nią.

Wykonane przez niego jej badania wskazały na występowanie u niej przewlekłego zespołu stresu pourazowego odroczonego z utrwalonymi zmianami osobowości w postaci objawów lękowych. Treść przeżyć ujawnianych przez nią oraz ich analiza wskazały jednoznacznie na związek jej stanu psychicznego ze śmiercią jej córki **E. P. (2)** oraz jej wnuczki **P. P. (1)**. Zaburzenia oraz ich objawy stwierdzone u niej skutkowały i nadal skutkują wyraźnym pogorszeniem jej funkcjonowania w relacjach rodzinnych i w relacjach społecznych. Więzy, które łączyły ją z nimi były bardzo silne oraz dawały jej poczucie szczęścia, satysfakcji i bezpieczeństwa życiowego. Ich śmierć była ogromnym szokiem i traumą dla całej jej rodziny; ich brak w jej życiu był i jest stale przez nią odczuwalny; nikt i nic nie zastąpi jej na zawsze zerwanych ich więzi rodzinnych. Powrót do poprzedniego poziomu jej funkcjonowania psychologicznego jest właściwie niemożliwy; możliwe jest jedynie pewne wyciszenie tych objawów w wyniku partycypacji w psychoterapii.

dowód : opinia biegłego W itolda G. (k. 16 3 - 16 4 akt), pismo biegłego z dnia 7 sierpnia 2016 roku (k. 188 - 189 akt).

Powódka **E. P. (1)** była badana przez ww. biegłego sądowego z dziedziny psychologii - w celu ustalenia skutków zdarzenia z dnia 4 czerwca 2000 roku doznanych przez nią.

Wykonane przez niego badania wskazały na występowanie u niej przewlekłego zespołu stresu pourazowego odroczonego z utrwalonymi zmianami osobowości w postaci objawów lękowych. Treść przeżyć ujawnianych przez nią oraz ich analiza wskazały jednoznacznie na związek jej stanu psychicznego ze śmiercią jej synowej **E. P. (2)** oraz jej wnuczki **P. P. (1)**. Zaburzenia oraz ich objawy stwierdzone u niej skutkowały i nadal skutkują wyraźnym pogorszeniem jej funkcjonowania w relacjach rodzinnych i społecznych. Więzy, które łączyły ją z nimi były bardzo silne i dawały jej poczucie szczęścia, satysfakcji oraz bezpieczeństwa życiowego. Ich śmierć była ogromnym szokiem i traumą dla całej jej rodziny. Ich brak w jej życiu był i jest stale odczuwalny; nikt i nic nie zastąpi jej na zawsze zerwanych między nimi więzi rodzinnych. Powrót do poprzedniego poziomu jej funkcjonowania psychologicznego jest właściwie niemożliwy; możliwe jest jedynie pewne wyciszenie tych objawów w wyniku udziału psychoterapii.

dowód: opinia biegłego W itolda G. (k. 16 5 - 16 6 akt), pismo biegłego z dnia 7 sierpnia 2016 r. (k. 188 - 189 akt).

Powódka **A. P.** była badana przez biegłego sądowego z dziedziny psychiatrii **J. T.**, który stwierdził, że na skutek jej partycypacji w opisanym wypadku z dnia 4 czerwca 2000 roku wystąpiły u niej zaburzenia stresu pourazowego z zaburzeniami adaptacyjnymi powstałymi z powodu wyjątkowo stresującego wydarzenia życiowego. Biegły ten wskazał, że długotrwały uszczerbek na jej zdrowiu wynosi 5%. Zgłaszane przez nią objawy i dolegliwości psychiczne mają charakter łagodny i mają charakter odczuć subiektywnych. Nie podjęła ona terapii psychologicznej, jak również terapii u lekarza o specjalizacji z psychiatrii. Nie doznała ona trwałego uszczerbku na zdrowiu.

dowód: opinia biegłego psychiatry J. T. (k. 213 - 219 akt), opinia uzupełniająca biegłego psychiatry J. T. (k. 246 - 247 akt), opinia uzupełniająca biegłego psychiatry J. T. (k. 299 akt).

Powódka **G. C.** była badana przez ww. biegłego sądowego, który stwierdził, że śmierć jej córki i jej wnuczki w dniu 4 czerwca 2000 roku w następstwie wypadku drogowego doprowadziła u niej do zaburzeń psychicznych powstałych z powodu wyjątkowo stresującego wydarzenia życiowego. Zaburzenia te wyraziły się w depresyjnym przeżywaniu ich nieobecności;, przeżywaniu, które zdało się mieć charakter obsesyjny, absorbujący w dużej mierze jej świadomość. Uległy one w jej świadomości idealizacji, były przenoszone w czas teraźniejszy i rzutowane w przyszłość, co jeszcze bardziej wzmagало w niej poczucie żalu i doznanej krzywdy. Tego rodzaju przeżycia osłabiały jej odporność psychiczną i zmniejszały szansę na skuteczne działania przystosowawcze. To wydarzenie stało się pierwotnym i nadrzędnym czynnikiem przyczynowym, bez którego nie byłoby tego zaburzenia. Biegły ten wskazał też, że długotrwały uszczerbek na jej zdrowiu wynosi 10%. Obecny jej stan psychiczny jest wyrównany; nie wymaga farmakoterapii psychiatrycznej; wskazane są - natomiast - jej okresowe kontakty z psychoterapeutą.

dowód: opinia biegłego psychiatry J. T. (k. 206 - 212 akt) opinia uzupełniająca biegłego psychiatry J. T. (k. 246 - 247 akt), opinia uzupełniająca biegłego psychiatry J. T. (k. 297 - 298 akt).

Powódka **E. P. (1)** był badana przez ww. biegłego sądowego z dziedziny psychiatrii, który stwierdził, że na skutek następstw opisanego wypadku z dnia 4 czerwca 2000 roku – tragicznej śmierci jej synowej i jej wnuczki, jak również obrażeń doznanych przez najmłodszą jej wnuczkę **A. P.** oraz uświadomienia sobie, że został on spowodowany przez jej syna, wystąpiły u niej zaburzenia psychiczne powstałe z powodu wyjątkowo stresującego wydarzenia życiowego pod postacią reakcji na stres i zaburzeń adaptacyjnych. Zaburzenia te wyraziły się zmiennością jej nastroju, lękiem, brakiem poczucia bezpieczeństwa. Biegły ten wskazał, że długotrwały uszczerbek na jej zdrowiu wynosi 10%. Stan jej zdrowia jest względnie wyrównany; nie stwierdził on przesłanek do jej leczenia psychiatrycznego, a jedynie do okresowych jej spotkań terapeutycznych z psychologiem.

dowód: opinia biegłego psychiatry J. T. (k. 206-212 akt), opinia uzupełniająca biegłego psychiatry J. T. (k. 246-247 akt), opinia uzupełniająca biegłego psychiatry J. T. (k. 295-296 akt).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie treści:

- kserokopii dokumentów z k. 18 – 35 (orzeczenie sądowe), 36 (dokument USC w L.), 37 – 56 (korespondencja stron), 92 – 100, 122 - 131 (odpisy z KRS – u),

- treści zeznań świadków J. K. (2) z k. 108 – 109; J. K. (1) z k. 134:

- treści zeznań powódek G. C., E. P. (1) i A. P. z k. 134 – 135,

- treści opinii biegłych z k. 161 – 166, 188 – 189; 199 – 219245 – 247 akt.

A. O dokumentach urzędowych ustawodawca wypowiada się w normie art. **244 k.p.c.** stanowiąc, że...sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone...(**§ 1**), co odpowiednio stosuje się do...sporządzonych przez organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organy pozarządowe w zakresie zleconych im przez ustawę spraw z dziedziny administracji publicznej...(**§ 2**). W niniejszej sprawie zaliczyć do nich należało: orzeczenia sądowe

-Z kolei art. **245 k.p.c.** postanawia, że...dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała złożyła zawarte w nim oświadczenie...- objęły one pozostałe zaliczone wyżej w poczet dowodów.

Warunki zaprzeczenia ich prawdziwości określone zostały odpowiednio w normach art. **252 k.p.c.** i art. **253 k.p.c.** – żadna ze stron przy udziale art. **232 k.p.c.** z tego nie skorzystała; brak też było potrzeby wszczynania takiej inicjatywy z urzędu.

Wiarygodność kserokopii dokumentów nie budziła wątpliwości. Mimo, że kserokopia nie jest dokumentem, a stanowi jedynie element twierdzenia strony o istnieniu dokumentu o treści jej odpowiadającej, to w niniejszym postępowaniu żadna ze stron nie podniosła zarzutów kwestionujących istnienie określonych dokumentów prywatnych czy urzędowych.

B. W charakterze świadków wystąpili w niniejszej sprawie – z inicjatywy powódek - **J. K. (1)** i **J. K. (2)** co do krzywdy doznanej przez powódki i związanej ze śmiercią **E. P. (2)** oraz **P. P. (1)**. Wiarygodność tego, co powiedzieli w pełni zasługiwała na pozytywną ocenę i to z racji kilku okoliczności.

-Przede wszystkim zaznaczenia wymagało, że – choć są ich znajomymi; znali także ww. zmarłe – nie byli na tyle zdeterminowani tym faktem, by w kontraście do pozwanego kierowali się zapewnieniem im lepszej od niego pozycji w tym sporze. Za takim poglądem przemówiła lektura ich wypowiedzi oraz źródło zyskanej przez nich wiedzy co do ich treści. Opisali oni ich wzajemne relacje istniejące w czasie, gdy żyły **E. P. (2)** oraz **P. P. (1)** i ich reakcje po powzięciu przez nie wiedzy o ich śmierci; także przebieg ich dalszego funkcjonowania po tym fakcie. Oparli się oni w przeważającej części na tym, co sami mogli zaobserwować, a ich długotrwała znajomość niewątpliwie pozwoliła im na orientację faktu czy jest to prawdziwe czy udawane; ich przekaz stanowił tylko ich uzupełnienie.

-Poza kwestią pozostawało także, że były one zgodne z powszechną świadomością takich sytuacji; doświadczenie życiowe samo ukazuje w jaki sposób osoby bliskie odbierają tak bolesne wiadomości i jak radzą sobie z takimi traumatycznymi przeżyciami. Odzwierciedlane przez nich okoliczności towarzyszące powódkom, które znalazły się w takim położeniu w żaden sposób od tego nie odbiegały.

-I wreszcie pozostawały one w ścisły kontekście z pozostałym zgromadzonym w tym postępowaniu materiałem dowodowym – szczególnego uwypuklenia wymagały tu opinie pochodzące od biegłych sądowych ze wskazanych dziedzin, będących adekwatnymi specjalistami potrafiącymi na bazie swoich kompetencji ocenić to; jednocześnie nie będąc w żadnym aspekcie związanymi z powódkami.

C. Za odpowiadające rzeczywistości uznano także **zeznania powódek** – tak zaprezentowane stanowisko było naturalną konsekwencją stosunku do tego materiału., W zgodzie z nim przedstawiły one swoje zachowania na wieść o śmierci ww. i ich życie potem.

Wynikało z nich, że mimo upływu 17 lat od tych zdarzeń, nadal odczuwają stratę matki i siostry, córki, wnuczki oraz synowej; nadal

dotykają je skutki przewlekłego stresu pourazowego. Nie budziło to zdziwienia – nie jest, bowiem, łatwą w takich realiach nagła zmiana swojego życia w każdej płaszczyźnie; w tym emocjonalnej i uczuciowej.

D. W szeregu spraw zachodzi konieczność posłużenia się wiadomościami specjalnymi nie posiadanymi przez sąd – naprzeciw temu ustawodawca wyszedł w unormowaniu **art. 278 par. 1 k.p.c.** przewidującego taką możliwość. Tak zadziało się w i w niniejszej koncentrując się na dziedzinach psychiatrii i psychologii – dlatego też przy udziale **art. 232 k.p.c.** uwzględniono wnioski powódek o przeprowadzenie dowodu z ich opinii. Do celu tego zaangażowano stałych biegłych sądowych: **W. G. (1)** (z zakresu psychologii) oraz **J. T.** (z zakresu medycyny o specjalności psychiatrii). Ich opracowania okazały się przydatne dla potrzeb tego sporu; z tego punktu widzenia i ich fachowości zasługiwały na uznanie. Zdecydowało o tym kilka przesłanek:

1. W pierwszej kolejności ekspozycji wymagały ich kompetencje – ww. w swoich specjalnościach mają wieloletnie doświadczenia i to zarówno na polu teorii (liczne publikacje fachowe), jak i na polu praktyki (prowadzenia od długiego czasu własnych gabinetów); są także wieloletnimi biegłymi sądowymi – autorami szeregu opinii z obszarów ich specjalności.

2. Zaprezentowane wyżej stanowisko co do ich udziału w przebiegu tego postępowania nastąpiło po ustosunkowaniu się przez nich do zarzutów postawionych ich wnioskom w nich zawartym przez pozwanego.

-Pozwany pismem procesowym z dnia 28 czerwca 2016 roku zakwestionował opinię biegłego **W. G. (3)** wskazując, że oparł się on jedynie na subiektywnych oświadczeniach powódek oraz, że po upływie tak długiego czasu nie jest możliwe zdiagnozowanie zespołu stresu pourazowego. Biegły ten w opinii uzupełniającej z dnia 7 sierpnia 2016 roku podtrzymał poprzednio wyprowadzone przez niego wnioski w tym aspekcie i w wyczerpujący sposób ustosunkował się do nich.

-Pozwany pismem z dnia 27 stycznia 2017 roku zakwestionował opinię biegłego **J. T.** wskazując, że z uwagi na brak w sferze powódek dokumentacji ich dotyczącej stawianie diagnozy po upływie 16 lat od zdarzenia stojącego u stóp ich roszczeń stanowi jedynie spekulację opartą wyłącznie na ich oświadczeniach. W dniu 30 sierpnia 2017 roku biegły ten sporządził opinię uzupełniającą, w której szczegółowo odniósł się do tych zarzutów. Jego wyjaśnienia były zrozumiałe, przekonujące i logiczne ujawniając w sposób jasny proces dochodzenia do ostatecznych jej wniosków i tego podstaw.

Biorąc – zatem - powyższe pod uwagę uznano opinie ww. biegłych opracowane w niniejszej sprawie za w pełni wiarygodne oraz przydatne dla ustalenia naprowadzonego stanu faktycznego; rozstrzygnięcia sporu stron. Zostały one sporządzone przez osoby kompetentne, dysponujące odpowiednim zasobem wiedzy w ich dziedzinach; były konsekwentne, jednoznaczne i stanowcze; nadto uwzględniały całokształt zgromadzonego w niej materiału dowodowego i wyniki przeprowadzonych przez nich badań powódek. Szczegółowo przedstawili oni przesłanki, na których oparli się formułując ich końcowe wnioski; zaprezentowane w nich ustalenia poparte zostały rzeczową, logiczną i zgodną z zasadami poprawnego konkludowania argumentacją, co potwierdzało, że dysponują oni rzetelną wiedzą specjalistyczną w swoich dziedzinie.

Sąd z ważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z **art. 23 k.c.**...dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa,

artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne...

Zgodnie - zaś - z **art. 448 k.c.**, ...w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.... Do przesłanek rodzących odpowiedzialność na tej podstawie należy, więc, zaliczyć naruszenie dobra osobistego powodujące szkodę niemajątkową, związek przyczynowy między nimi oraz winę sprawcy naruszenia dobra osobistego – i to zarówno w jej postaci umyślnej, jak i w jej postaci nieumyślnej.

Zauważyć należało, jednakże, że ustawodawca nie przewidział zamkniętego katalogu dóbr osobistych - orzecznictwo Sądu Najwyższego stoi na stanowisku, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić o naruszeniu takiego dobra członków jego rodziny w postaci szczególnej więzi rodzinnej. (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 32/11, z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 91, z dnia 10 listopada 2010 r., II CSK 248/10, OSNC-ZD 2011, nr B, poz. 44, z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 621/10, niepubl., z dnia 25 maja 2011 r., II CSK 537/10, niepubl., oraz z dnia 15 marca 2012 r., I CSK 314/11, "Izba Cywilna" 2013, nr 6, s. 37). W takiej sytuacji ich krzywdą jest naruszenie dobra osobistego polegającego na zerwaniu ich więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. z dnia 13 lipca 2011 r. II CZP 32/11). W tym świetle prawo do życia w pełnej rodzinie i utrzymania więzi emocjonalnej jej członków stanowi dobro osobiste podlegające ochronie prawnej.

Nadto – podkreślenia wymagało, że w obliczu ukształtowanego i utrwalonego w judykaturze Sądu Najwyższego stanowiska, spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dobra osobistego członków jego rodziny w postaci szczególnej więzi rodzinnej i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie **art. 448 k.c.**, jeżeli ww. śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 roku tj. daty wejścia w życie przepisu **art. 446 § 4 k.c.** (por. uchwały SN z dnia 22 października 2010 r. III CZP 76/2010 OSNC 2011/B poz. 42 i z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/2011 OSNC 2012/1 poz. 10 oraz wyroki SN z dnia 14 stycznia 2010r. IV CSK 307/2009 OSNC 2010/C poz. 91, z dnia 25 maja 2011 r. II CSK 537/2010 LexPolonica nr 3917512, z dnia 10 listopada 2010 r. II CSK 248/2010 OSNC 2011/B poz. 44, z dnia 11 maja 2011 r. I CSK 621/2010 LexPolonica nr 2817828 i z dnia 15 marca 2012 r. I CSK 314/2011 LexPolonica nr 3997272).

Odpowiedzialność pozwanego – natomiast - wynika z treści **art. 822 § 1 k.c.**, zgodnie z którym...przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony... Nadto w judykaturze Sądu Najwyższego wskazuje się, że zasady i granice odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym wyznacza odpowiedzialność ubezpieczonego, co oznacza, że obowiązek zapłaty przez ubezpieczonego zadośćuczynienia osobom bliskim zmarłego na podstawie **art. 448 k.c.** zostaje przejęty przez niego.

Biorąc pod uwagę powyższe uznać należało roszczenia powódek za uprawnione. Co do zasady śmierć osoby bliskiej jest doświadczeniem dotkliwym, pociągającym za sobą trudny do ogarnięcia smutek i ból. Zgromadzony w przebiegu tego postępowania materiał dowodowy wskazał, że nie inaczej było w rozpatrywanej sprawie.

1. Powódka **A. P.** w chwili śmierci matki **E. P. (2)** oraz siostry **P. P. (1)** była w wieku tylko 4.5 lat. Z matką łączyła ją bardzo silna, szczególna więź; również relacja ze starszą siostrą była dla niej ważna.

Niewątpliwie skutki w/opisanego wypadku najbardziej odczuła ona - uczestniczyła ona w nim; odniosła wiele obrażeń związanych z długotrwałym leczeniem; przede wszystkim, jednak, bezpośrednio widziała traumatyczne okoliczności towarzyszące śmierci osób jej najbliższych. Nadto - tuż po jego zaistnieniu, będąc hospitalizowaną, pozostawiona została bez ich opieki, a pod opieką pracowników służb medycznych udzielających jej pomocy, bowiem jej ojciec **R. P.**

został przewieziony do innego szpitala. Jej babcie – powódki **G. C.** i **E. P. (1)** przyjechały do niej dopiero następnego dnia. Nie można było też stracić z pola widzenia tego, że dorastała ona bez matki oraz relacji ze starszą, opiekuńczą siostrą. Aktualnie - nadal odczuwa ich brak i nadal wracają do niej wspomnienia z partycypacji w cyt. wypadku.

Wypadek ten zmienił też dotychczasowe życie powódek **E. P. (1)** oraz **G. C.**. W jego następstwie powódka **G. C.** straciła córkę i pierworodną wnuczkę; a powódka **E. P. (1)** synową i wnuczkę, z którymi mieszkała i miała bardzo dobre relacje. Mimo upływu 17 lat od tego zdarzenia, nadal wspominają je i brakuje im ich obecności.

Biorąc powyższe pod uwagę przyjąć było trzeba, że w toku tego postępowania wykazały one, iż ich dobra osobiste w postaci więzi z matką i siostrą; córką i wnuczką oraz synową i wnuczką doznały uszczerbku. Wykazały także rozumiany **art. 361 par. 1 k.c.** związek przyczynowy między doznaną przez nie krzywdą, a śmiercią ww. Jednocześnie skala tego naruszenia i jego skutki dla ich obecnej kondycji psychicznej przy pomocniczym zastosowaniu **art. 322 k.p.c** nakazały uznać ich żądanie zadośćuczynienia w oparciu o **art. 448 k.c.** za zasadne.

Przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia w związku ze śmiercią osoby najbliższej należy położyć akcent na następujące cechy: dramatyzm doznań osoby najbliższej; poczucie osamotnienia, pustki; cierpienia moralne; wstrząs psychiczny; rodzaj i intensywność więzi łączącej ich ze zmarłym; wystąpienie zaburzeń będących skutkiem owej śmierci (np. depresja); rolę w rodzinie pełnioną przez niego; zdolność pokrzywdzonego do odnalezienia się w nowej rzeczywistości; przebieg jego leczenia; jego wiek; okoliczności śmierci najbliższego oraz poniesienie kary przez sprawcę tej śmierci. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 września 2014 r. I ACa 405/14.). Z kolei w przypadku naruszenia dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej, zadośćuczynienie przyznane na podstawie **art. 24 k.c.** w zw. z **art. 448 k.c.** obejmuje różne aspekty krzywdy spowodowanej śmiercią osoby bliskiej. Jego wysokość powinna być ustalona na takim poziomie, by spełniało ono swój cel, jakim jest wynagrodzenie krzywdy związanej z gwałtowną zmianą sytuacji członków rodziny zmarłego. Suma ta powinna jednak uwzględniać przede wszystkim jej rozmiary - realnie odczuwane przez osoby występujące z danym roszczeniem i to według stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (**art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.**). (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 kwietnia 2015 r. I ACa 136/15).

W tak ukształtowanej sytuacji i uwzględniając kompensacyjny cel zadośćuczynienia, które ma za zadanie złagodzić i zniwelować poczucie krzywdy; przekazać materialne środki pozwalające na powrót do w miarę względnego funkcjonowania i dostosowania się do zmienionej rzeczywistości należało dojść do przekonania, że w rozważanych realiach odpowiednią dla powódki z tego tytułu będzie kwota **70.000,- zł** związana ze śmiercią **E. P. (2)** oraz kwota **70.000,- zł** związana ze śmiercią **P. P. (1)**; dla powódki **E. P. (1)** odpowiednio kwota **20.000,- zł** związana ze śmiercią **E. P. (2)** oraz kwota **20.000,- zł** związana ze śmiercią **P. P. (1)**; dla powódki **G. C.** kwota **50.000,- zł** związana ze śmiercią **E. P. (2)** oraz kwota **50.000,- zł** związanego ze śmiercią **P. P. (1)**.

Kwoty te są adekwatne do rozmiaru poniesionej przez nie krzywdy i pozwalają na jej rekompensatę; ich wysokość pozostaje w rozsądnym rozmiarze zwłaszcza, gdy zważy się, że zdarzenie powodujące ją jest odległe w czasie.

O odsetkach orzeczono mając na uwadze **art. 481 § 1 k.c** w związku z **art. 14 ust. 1** ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Zgodnie z cytowanym wyżej przepisem...zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie... W niniejszej sprawie 30 termin na spełnienie zgłoszonych pozwanemu przez powódki żądań upłynął dnia 2 maja 2015 roku, czego nie kwestionował on – dlatego też zasądzono je od dnia 3 maja 2015 roku do dnia zapłaty.

Z uwagi na powyższe orzeczono jak w punkcie **I** wydanego w tej sprawie wyroku.

W jego punkcie II orzeczono o kosztach przedmiotowego postępowania - w oparciu o unormowania art. 108 par. 1 k.p.c. art. 98 par. 1 i par. 2 k.p.c, uznając stronę powodową za wygrywającą niniejszy proces. Tym samym jego kosztami został obciążony pozwany - wobec tego w jego punkcie II.1. nakazano ściągnąć od niego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę

14.000,-zł z tytułu niewiszczonej opłaty sądowej oraz kwotę 1.747,55,-zł z tytułu pozostałej części wydatków na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody z opinii biegłych (ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

W jego punkcie II.2 zasądzono od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2.067,20,-zł z tytułu zwrotu części wydatków poniesionych przez nie na przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody z opinii biegłych oraz stawiennictwo świadka.

Z kolei w jego punkcie II.3 orzeczono o kosztach zastępstwa procesowego stron - mając na uwadze § 6 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 roku. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348) oraz § 21 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 roku (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

W jego punkcie II.4 zasądzono od pozwanego na rzecz powodów kwotę 1.303,- zł związaną ze stawiennictwem ich pełnomocnika na rozprawach przed Sądem Okręgowym w Poznaniu, a w jego punkcie II.5 kosztem procesowego zastępstwa pozwanego obciążono go we własnym zakresie.

SSO Zofia Lehmann

ZARZĄDZENIE

1. proszę odnotować uzasadnienie w kontrolce,
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron,
3. przedłożyć za 14 dni lub z apelacją.

SSO Zofia Lehmann

P., dnia grudnia 2017 r.